

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم وېر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

همایون "باختریانی"

۶ نومبر ۲۰۱۶

تصحیح، تنظیم و شرح لغات: خ. معروفی

دیوان

"عبدالله شهاب تُرشیزی هروی"

۱۹۹

مواد تاریخ

۲

در وصفِ تعمیرِ مسجد در هرات

مهر سپهر عزم، سپهر زمین ثبات
گر بیشه ها قلم شود، و بحر ها دوات
ویران، چو از صلابت محمود، سومنات
گردان، چو گرد نقطه قطبِ فلک، بنات
شاهان، پیاده پیش رُخش، می شوند مات
او را سرشته گشت به اخلاص شاه، ذات
این بقعه شریف، بنا کرد^۳ در هرات

در عهدِ عدل^۱ خسرو جمشید احتشام
شاهی، که در نوشتن اوصاف او کم است
تیمور^۲ پادشه، که شد از وی بنای کفر
گردِ حریم کعبه قدرش، ملوکِ عصر
بر اسپ پیلتن چو خور آمد، به معرکه
کمتر غلام درگهش احمد، که از نزول
از بهر سجده گاه عبادت کنندگان

^۱ ب. دولت

^۲ کلمه "تیمور" باید به "واو" مطول و کشاله دار تلفظ گردد، تا وزن نشکند!!! (مصحح)

^۳ الف. کرده

گـوئی پی نظاره، این مسجد رفیع
ایوانش از نوائب^۴ دوران، در امید
همراز با اعالی^۵ او^۶، سقف آسمان
تحدید او چه گونه کند وهم، زانکه هست
سال بناش کرد سؤال، از خرد "شهاب"
گفتا خرد، که پای امید اندرو بینه

گر دیده چشم، جمله تن چرخ^۴ ثابتات
محرابش از حوادث گیتی، ره نجات
کوتاه از حوالی او، دست حادثات
ارکان چارگانه او، خارج از^۸ جهات
زان پس، که چند بیت بیان کرد از صفات
وانگه بگو بلند، که^۹ «قد قامت الصلوة»

^۴ "ثابتات": کلمه عربی و جمع "ثابته" است، که در معنای "ستاره ثابت" است؛ پس "ثابتات"؛ یعنی "اجرام ثابت فلکی"

^۵ "نوائب" کلمه عربی و در معنای "حوادث" - جمع "نائبه"، که در معنای "حادثه" است.

^۶ "اعالی": کلمه عربی و جمع "اعلی" (صفت تفضیل "عالی") و در معنای "بلندترین ها" یا "عالیترین ها"

^۷ الف. آن

^۸ این بیت در دیوان حاضر چنین مغشوش و مخدوش آمده است:

تحدید او چـگونه کند وهم زانکه

ارکان چار گانه او هست خارج از جهات

^۹ که مصراع اول شدیداً به کمبود هجاء و مصراع دوم شدیداً به هجای اضافی مبتلا می باشد و مصحح آن را به شکل بالا تصحیح کرد!!! تاریخ بنای مسجد به حساب ابجد ۱۲۰۲ هـ . ق. خواهد شد.